

nyilvánulásaiban van realitása. A »bensőt« tehát mindig csak kívülről, a kifejeződés útján érthetjük meg.

Hellwig a karakterológiát határozottan az értékelő tudományok közé sorolja. Nincs »tárgyilagos jellemtan«, mint ahogyan Klages is gondolja, mert a jellem felismerésében egyúttal értékelés, állásfoglalás is rejlik. Ez a fölfogás bizonyára a szakemberek ellenkezését fogja kiváltani. Mindenesetre tiszteletreméltó az a bátorság, mellyel a szerző ehhez a kényes tárgyhoz, amint ő mondja, ehhez a »tüzes vas«-hoz hozzányúl. Legfontosabb benne az az alapvető bírálat, melyben a jellemtanban szereplő sajátossági fogalmat részletesen. Jellembeli tulajdonságokat nem lehet a jellem reális alkatelemeinek tekinteni, ezek csak típusfogalmakat jelentenek, tipikus szempontokat, melyekből a jellemet, mint egészet és oszthatatlant tekinteni kell.

Ezek szerint az alapvető vezetógondolatok szerint tárgyalja és bírálja a létező jellemtanok és típusrendszerek közül a legfontosabbakat: Kretschmerét, Jaenschét, Sprangerét, Jaspersét, Häberlinét és Klagesét. Különösen jó a két, Freud és Adler-féle »mélylélektani« vagyis pszichoanalitikus elméletnek bírálata.

gy. á.

Dr. Edith Zschuppe: Lebensideale und ihr Einbau in den Charakter. Bleicherode, 1938., 75 l.

Ez a kísérleti úton (kérdőívek és vizsgálódás útján) létrejött tanulmány értékes adaléku szolgál a jellemtanhoz. Húsz kísérleti egyének köre természetesen túlságosan szűk ahhoz, hogy többet lehessen kihozni belőle, mint legföllebb többé-kevésbé útmutatásul szolgáló összefüggéseket. A könyv szerzője a lipcsei totalitásos lélektan híve s épen azért megvan a képessége arra, hogy az egyes személyiségek lelki alkatába mélyen bepillantson. Amennyiben vizsgálódásai körébe olyanokat vont be, akik éppen hogy túl vannak érettségük korán (21—28 évesek) s akik részben még tanulmányaikat folytatják, ebből állt elő annak lehetősége, hogy az éleleteszmény szempontjából pillantson be alapjellemeikbe. Ebben van különös értéke annak, hogy a szerző a jelzett utat választotta vizsgálódásai számára. De csak bővebb anyaga tenné igazán lehetővé annak vizsgálatát, mennyire termékenyíthető meg ez úton a tipologia, vagy annak földerítését, hogy az éleleteszmény nem olyan dolog-e, amely a tipologiai rendszerezés alól kivonja magát. A könyv hatodik fejezetében az éniség és a külvilág kapcsolataira, e két alapvető fogalomra való utalások arra vezethetnének, hogy esetleg a Kretschmer-féle típusokkal való egybevetést megkíséreljük. A második rész a kísérleti egyének jellemzését adja éleleteszményük szempontjából.

gy. á.

Otto Rabes: Biologische Grundlagen der Menschenwerdung und Rassenentwicklung. Langensalza, 1938., 51 lap, 21 képpel.

Szűk keretben letárgyalni az emberré válásnak és fejlődéstörténetnek nehéz, részben vitás tényeit, alapos ismeretet és nagy ügyességet igényel. A szerző általánosságban meg tudott felelni feladatának. Az olvasó megkapja a fejlődés lényeges kérdései fölötti áttekintést. Ehhez csatolja aztán a szerző a fajfejlődés tárgyalását, különösen az északi fajokra vonatkozólag. A könyv

úgy van megírva, hogy érettebb tanulók is megértik. Ebből a szempontból jobb lett volna, ha a szerző különféle, eddig még nem egészen tisztázott problémák feldolgozását, pl. az Európa-Ázsiára, mint az emberiség bölcsőjére vonatkozó kérdést kikapcsolta volna. Itt-ott fölcsendül a műben a célzat, hogy tudományos kérdésekbe fajpolitikai gondolatokat vegyítsen. Ezek azonban tulajdonképpen a vitás kérdések közé volnának sorolandók. A könyvhöz csatolt képek szemléletesek és világosak. A jelzett előnyök ellenére is merész dolognak látszik ilyen nehéz tudományos problémákat már most népszerűen tárgyalni.

gy. á.

Frank A. Butler: The improvement of Teaching in Secondary Schools.
Chicago University Press, 1939. X+389 lap.

Ennek a könyvnek bevallott célja »a tanítás elvei megértésének kifejtése és értékesítése azoknak az eszközöknek, amelyek ez elvek megvalósítására vezetnek« (VI). »Ha a tanítást úgy igyekszünk elsajátítani, hogy megtanulunk tanulni, akkor ez kitűnő lélektannak fog bizonyulni« (VII). A szerző tanári gyakorlatából a következő nyolc tanítási alapelvet szűrte le: 1. A tárgyi tényezőket és célokat legmagasabban kell értékelni. 2. A tanulás legyen egységes s ne töredékes. 3. A növendékek öntevékenység útján tanulnak, de ez a tevékenység legyen kifogástalan. 4. Az öntevékenység teljes összhangban álljon a tárgyi tényezők és célok követelte tanulási eljárásokkal, típusokkal. 5. A növendékek energiáját annyira kell felszabadítani, hogy a legnagyobb teljesítményekre törekedhessenek. 6. A tanítás számoljon az egyéni különbségekkel. 7. A tanítás legyen felismerő (*diagnostic*) és gyógyítóan javító. 8. Eszményi fizikai és társadalmi környezet a tanulás számára.

Könyvünk öt főfejezetre oszlik: mindegyik élén tájékoztató bevezetés, amely egyúttal összefoglalja tartalmát; a végén nagyobbára kérdések alakjában gyakorlati alkalmazások és vonatkozó irodalom. Az első főfejezet a tanítás fokozódó bonyolultságát teszi szóvá és a tanítás elvein keresztül való gondolkodást ajánlja. A 2. és 3. főfejezet a fent említett és egymással összefüggő 1—5. alapelvet, a 4. főfejezet a fennmaradó 6—8. alapelvet tárgyalja, végül az 5. fejezet valamennyi alapelv követése után beálló tanítási helyzettel foglalkozik, továbbá a következő tényezőkkel: drill, felülvizsgálat és ellenőrzés, növendékek részvétele a tanításban, tanítási eredmények mérése, a tanítás kiegyenlítése, összhangba hozatala.

Még néhány figyelemreméltó részlet. Gyakorlati utasítások a *Drill* célszerű alkalmazására (322—27), a helyes ismétlésekre és összefoglalásokra (328—32), a tanulóknak a tanításban való részvételére (332—34). Hogy fogalmat adjunk a fejezetek végére illesztett és velük kapcsolatos gyakorlati kérdésekről, a most említett három tényezőre vonatkozókból álljon itt néhány: Mely tantárgyakban van a drillnek igen csekély, melyekben fontos szerepe? Ezt mi dönti el? Tervez alkalmas drill-gyakorlatot az angol és idegen nyelvtanításban, mennyiségtanban stb. Mennyiben különböznék az amerikai történet befejezéséről szóló összefoglalás attól, amely a gyarmatosítás befejezéséről